COMENTARII

Titlul *Numerii* traduce cuvîntul grec Ἀριθμοί..., menţinut în lat. de Tertulin şi impus în toate tălmăcirile următoare în diferite limbi, prin faptul că el nu înseamnă numai 'cifră', 'număr', ci şi 'numărătoare', 'recensămînt', exprimînd o parte importantă a acestei cărţi, „numărătoarele" din cap. 1 şi 3 şi, către sfîrşit, 25, 19–26, 65. Diferite şcoli teologice o numesc în general „A patra carte a lui Moise", considerată ca făcînd parte din ansamblul Pentateuhului; *Bemidbar* (în deşert), titlul ebr., este desigur mai complet şi, într-un fel mai nimerit, *Numerii* împărţindu-se în trei părţi: la Sinai (1, 1–10, 10) în pustietate (10, 11–21, 35) şi în şesurile Moabului (22, 1–36, 13), care toate converg spre un loc material şi totodată spiritual: deşertul ca o încercare şi ca o experienţă de purificare pentru Ţara Făgăduinţei, în care Cadeş-Barne, locul unde, aproape de capătul rătăcirilor, mulţimea israeliţilor s-a răsculat, voind să facă întoarsă cale, reprezintă momentul de maxim tragism. În tipicul Bisericii Ortodoxe, au intrat puţine fragmente din această carte. Astfel, Nm. 8, 16–17 se citeşte la Sărbătoarea Întîmpinării Domnului (2 februarie) şi Nm. 24, 2–3; 5–9; 17–18, la 'Ceasurile' din ajunul Crăciunului (24 decembrie).

CAP 1

[1] Formula „Domnul i-a spus/grăit/zis lui Moise..." implică faptul că scribii sacerdotali în totalitatea lor erau conştienţi că redactează 'cuvîntul lui Dumnezeu'.

Data fixată în verset indică o lună după înălţarea cortului; cf. Ieş. 40,17. Pentru denumirea locaşului, versiunile biblice folosesc mai mulţi termeni, ca de ex. 'cortul sfînt', 'al (re)uniunii', 'adunării'. Ca şi BB, noi preferăm versiunea greacă.

[2] Scopul recensămîntului a fost să se ştie capacitatea de luptă a oştirii lui Israel şi să se stabilească o organizaţie militară după regulele artei strategice.

[5–19] Seminţiile sînt înşiruite conform ordinei obişnuite (cf. Ieş. I, 1–4). Lista notabililor arată că Israel în vremea aceea constituia o comunitate ierarhizată. Cei chemaţi nu sînt slujbaşi temporari, ci oameni de mare vază, cu un rol activ în organizarea şi conducerea triburilor.

Există în *Numerii,* ca şi în alte părţi din *Vechiul Testament,* o adevărată voluptate a numerelor şi a genealogiilor, demonstrată, printre altele, şi de frecvenţa repetiţiilor de acest gen. Modelul apare şi în literatura română. Este notabilă încercarea lui Dosoftei de a ne oferi o genealogie poetizată a domnilor Moldovei, de la Dragoş-vodă, din secolul al XIV-lea, pînă în secolul al XVII-lea: [*Domnii Ţării Moldovei*]: „Şi fiii săi, Sas-vodă şi Bogdan-vodă, / Cu doamna lui Maria, lăsînd bună rodă / Pre Fedor Bogdanovici, Laţco să numeşte, / Cu doamna sa, cu Ana, de să pomeneşte. / Pătru-vodă pre urmă-i purceasă pre viţă, / Carele-i zic Muşatín, în bună priinţă. / Stătut-au dup-aceasta luminată rodă / Ţărîi stăpîn Moldovei domnul Roman-vodă. / Acest Roman să scrie-ntr-a ţării uríce / Mare samodărjaveţ şi-n bună ferice, / C-au stăpînitu-ş ţara din plai pănă-n Mare. / Ş-au lăsatu-ş în scaun fiiu şi ca mai tare, / Ce ş-au născut din doamna, din Anastasia, / Pre cel Bun Alexandru,-n trai cu fericia..." (Dosoftei, Opere I, ed. Ursu, 1978, p. 4). Pe modelul biblic din poema lui Dosoftei se suprapune acela al vechilor anale româneşti, contaminate de retorismul celor bizantine (Manasses).

[20–46] Rezultatul recensămîntului este considerat de majoritatea cercetătorilor prea mare faţă de numărul populaţiei care ar fi existat atunci.

Dan Constantinescu s-a ocupat de aceste cifre, situîndu-le în domeniul cabalisticei: înmulţind divizat (fiecare cifră în parte, – 0 – nu se cuprinde în calcul) pe 603.550, ajungem la cifra 450. Adunînd conform procedurii cabalistice pe 4 cu 5, obţinem 9. De asemenea adunînd cifrele, rezultatul e 19 = 1× 9 = 9; şi 1 + 9 = 10.

Nouă este cifra omului desăvîrşit, care în puritatea lui nu poate fi clătinat, nici ispitit să greşească, fiindcă stăruie mereu în preajma lui, Adonai, al zecelea nume al lui Iahve, reprezentat prin 0. Indiferent cu ce număr ar fi multiplicat sau potenţat, el rămîne în substanţa lui acelaşi: 2 × 9 = 18 = 1 + 8 = 9; 3 × 9 = 27 = 2 + 7 = 9; 5 × 9 = 45 = 4 + 5 = 9; 6 × 9 = 54 = 5 + 4 = 9 etc. Cu alte cifre, lucrul acesta nu se întîmplă: 8 × 2 = 16 = 1 + 6 = 7; 8 × 3 = 24 = 2 + 4 = 6; 7 × 3 = 21 = 2 + 1 = 3 etc. Prin urmare Moise ar fi întruchipat cifra 9; el a putut sta de vorbă cu Iahve fără ca acesta să-i dăuneze.

În legătură cu un domeniu fascinant, cum este acela al simbolismului cifrelor, Isidor scrie: (*Etymologiae*) RATIO NUMERORUM CONTEMNENDA NON EST. IN MULTIS ENIM SANCTARUM SCRIPTURARUM LOCIS QUANTUM MINISTERIUM HABENT ELUCET. NON ENIM FRUSTRA IN LAUDIBUS DEI DICTUM EST: OMNIA IN MENSURA ET NUMERO ET PONDERE FECISTI. „Omnia in mensura et numero..." este un citat din înţelepciunile lui Solomon XI, 20: „Ci toate le-ai rînduit cu măsură, cu număr şi cu cumpănă".

KRINGS demonstrează că acest verset e temeiul ordinei medievale. Simbolica numerelor atît de importantă în antichitate, de la Pitagora la Cicero, îl preocupă şi pe Fericitul Augustin. De exemplu: Sfîntul Petru a pescuit 153 de peşti (Ioan XXI, 11). Ce înseamnă această cifră? Este mai întîi adunarea cifrelor de la 1 la 17. 17 se compune din 10 – cele 10 porunci – şi 7 – simbolul sfîntului Duh.

Cei 153 de peşti sînt – prin urmare – credincioşii care împlinesc legea nu din frică, ci din dragoste. Dar 53 mai poate fi şi 50 şi 3.

Ce este 50? 40 + 10 adică 10 plenitudo sapientiae – obţinut din 7, care e şi cifra creaţiei şi 3 – treimea. 4 sînt evangheliile, dar şi vînturile, anotimpurile. 40 este biserica temporară, 50 este biserica viitoare, căci se adaugă la 40 – 10 – cifra recompensării. 10 se compune din 1+2+3+4, de aceea este cifra completă. 1 este Dumnezeu – 2, cele două naturi ale lui Hristos, 3, trinitatea şi dimensiunile timpului, 4, după cum am spus, evangheliile, dar şi cele 4 feţe ale heruvimilor şi aşa mai departe.

BDD-B791-09 © 1994 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:45:16 UTC)

Cifra 33 a fost sfinţită prin anii vieţii Mîntuitorului aici. 33 de capete are tratatul lui Augustin *Contra Faustum manichaeum* ca şi *Institutiones* ale lui Cassiodor, 33 de particule 'Pantheonul' lui Gottfried von Viterbo (sec. XII), 33 de capitole scrisoarea lui Dante către Cangrande, în care îşi explică opera, 33 de strofe un poem al lui Endelechius, o Laudă a Veronei (sec. IX), o poezie a lui Walahfrid Strabo (sec. 9); în *Testamentul* lui Villon, numele lui Hristos apare în strofele 3 şi 33.

Trecem peste foarte răspîndita preferinţă pentru cifra 22 – cele 22 de cărţi ale *Vechiului Testament* după Ieronim, cele dăouăzeci şi două de virtuţi ale lui Isus, dar şi cele 22 de litere ale alfabetului ebraic–, şi amintim că mulţi autori îşi scriau operele în două capitole sau două cărţi notînd că au luat exemplu de la cei doi bănuţi ai văduvei (Luca, XXI, 2). Ermenerich von Ellwangen scrie viaţa unui sfînt în 10 capitole, fiindcă acesta a păzit cele 10 porunci; Otfrid îşi împarte o cîntare evanghelică în 5 cărţi, pentru curăţirea celor 5 simţuri, în sfîrşit *Divina Commedie* are 100 de cînturi 33 + 33 + 33 + 1, numărul aici, cum ne spune CURTIUS, nu este schelărie exterioară, ci simbol al ordinei cosmice. Prin angrame, s-au făcut din *Ave Maria,* salutul angelic, 1200 de imnuri pentru Maica Domnului; celebru este şi versul lui BERNARD VON BANHUYSEN: TOT TIBI SUNT DATES, VIRGO, QUOT SIDERA CAELO poate fi refăcut şi transcris în 1022 de versiuni; 1022 era numărul astrelor cunoscute pe atunci.

[47–53] Leviţii nu sînt incluşi în recensămîntul general. Ei sînt consideraţi aparte, au drepturi sacerdotale. Aaron, urmaşul lui Levi, aparţinea acestei seminţii.

CAP 2

[1–34] Această bogăţie de urmaşi a fost promisă de Domnul părinţilor lui Israel (cf. Fac. 13, 16; 28, 14). Ordinea trupelor la plecare şi popas urmează un protocol tradiţional. Cortul principal e plasat în mijlocul taberei ca în campaniile faraonului Ramses II. Dar aşezarea leviţilor în jurul acestui cort evocă dubla centură militară şi religioasă a bastioanelor construite de Roboam, ca şi sălaşele levitice din jurul Ierusalimului.

Vechile tradiţii elohiste situau cortul undeva izolat de tabără şi la distanţă, pentru a marca sacralitatea inaccesibilă. Acest element s-a păstrat prin faptul că locul sacru a fost înconjurat de veghea leviţilor.

CAP 3

[3–4] Actul de profanare de care s-au făcut vinovaţi Nadab şi Abiud, acel „foc străin" (profan, comun, împotriva legii), a constat în folosirea unor cădelniţe proprii şi nu a instrumentului de cult al sanctuarului, tămîierea în afară de timpul jertfei de dimineaţă şi de seară şi, mai ales, alimentarea căţuilor cu alt foc decît acela sfinţit la altar.

[3–29] Genealogiile biblice se constituie în model stilistic pentru mulţi scriitori, vechi sau moderni. Poate fi citată, în acest sens, printre alte exemple, impresionanta nuvelă a lui Al. Ivasiuc, *Corn de vînătoare:* „După Drag a venit fiul său Giulea şi după aceasta Miroslav care s-a preoţit şi după aceea un alt Giulea şi din el s-a tras neamul Pop, de pe uliţa popilor, şi neamul Lazăr şi neamul lui Ivaşcu, din Ion, care s-a înrudit cu oameni de frunte de pe malul Tisei şi de pe Iza, pînă la fuga din Sălişte, şi Iusco din Dragomireşti şi în Apşa cu neamul Mihalca, de sub pădure, cel mai puternic dintre toate pentru că nu se înmulţea. Drag a fost mare cneaz pe Mara şi aşa a fost fiul său Giulea, întemeietorul Giuleştilor, şi vasalii lor erau la Sugatag şi la Deseşti" (p. 5). Înşirarea numelor, căutate şi pentru sonoritatea şi atmosfera arhaică pe care o răspîndesc, cu precizarea minuţioasă a înrudirilor şi ierarhizărilor, comunică în mod evident cu bogatele enumerări ritualice din *Numerii,* introducînd în proza scriitorului român o undă mitică într-o genealogie fals istorică.

[5–10] Altă dată serviciile inferioare ale cultului, ca tăiatul lemnelor sau căratul apei, erau îndeplinite de prizonieri de război sau de sclavi, în general necircumcişi. 'Pîngăritorul' apare în unele versiuni ca acela ce este străin de tribul leviţilor.

[12] Faptul că dintre toate seminţiile tocmai leviţii au fost aleşi, s-ar datora, după unii exegeţi, atitudinii acestora cu prilejul înfierării 'viţelului de aur' (cf. Ieş. 32, 26–29), cînd Moise a pronunţat faimoasa lui somaţie: „Cine este de partea Domnului să vină lîngă mine", şi toţi leviţii, fără excepţie, i-au dat ascultare.

[17–39] Informaţiile din 1,50 şi 3,8 sînt amplificate. Diferitele munci săvîrşite de leviţi la montarea, demontarea şi transportul tabernacolului nu sînt o degradare, ci au un caracter sacru, continuarea serviciului divin pe care doar preoţii consacraţi au îngăduinţa s-o facă.

[41–51] Diferenţele dintre numărători se datorează unor modalităţi diferite de calcul. Pentru cei 273 întîi născuţi s-a prevăzut acea greutate ridicată la rangul de 'sfîntă', căreia nu i s-a putut fixa cu exactitate ponderea.

CAP 4

[2–3] Limita superioară de slujire la Cort a rămas în decursul timpului neschimbată: 50 de ani; cea inferioară, pe vremea lui David, de 30 de ani, a fost redusă la 25 şi chiar 20, dovedindu-se că slujba la tabernacol cerea mai multe persoane.

Chivotul, din cauza sfinţeniei sale deosebite, era protejat prin trei învelitori, ca de altfel şi masa pîinilor, în timp ce sfeşnicul şi jertfelnicele nu au decît două.

[16] Untdelemnul din sfeşnicul care trebuia să ardă tot timpul, (cf. Ieş. 27, 20–21) era stors din măsline şi deosebit de curat; mirul era destinat consacrării preoţilor (cf. Ieş, 30, 31–32).

[20] Se cunoaşte cazul unui levit, Uza, care la transportul chivotului la Ierusalim şi-a întins mîinile să-l sprijine, cînd era să se răstoarne; el a fost pe loc fulgerat.

[29–33] Transportul lucrurilor mai grele, ca de pildă stîlpii şi tălpile lor, se făcea cu care trase de boi. Sarcina lor nu era de loc uşoară, din cauza consemnelor privind Cortul Mărturiei, atît de amănunţit amintite.

[34–49] Numărul persoanelor ieşite la acest ultim recensămînt apare prea mare, chiar dacă am socoti împlinită promisiunea de rodnicie făcută în Ieş. 23, 25–26. Cifra generală a leviţilor peste 30 de ani, pe vremea lui David, a fost socotită la 38.000 (cf. 1 Cr. 23, 3).

CAP 5

[2–4] Acest pasaj a fost interpretat ca prezentarea unui Dumnezeu al Vechiului Testament care n-ar cunoaşte mila şi îndurarea. E vorba aici de păstrarea purităţii sacramentale a unei comunităţi pornite spre Ţara Făgăduinţei. În Lev. 15, scurgerea e descrisă minuţios; se prescrie pentru oprirea ei „o aducere de jertfă", în orice caz nu alungarea din tabără, de altfel ca şi pentru atingerea unui cadavru.

[9–10] Practica prevedea în cazul că cel care a adus paguba supralicitează darurile, ele să fie sfinţite de preot şi înapoiate acestuia, dar pîrga ofrandelor rămînea partea preotului.

[11–31] Judecata divină, frecventă şi în evul mediu, are rădăcini mai vechi şi era practicată de vecinii lui Israel. În codul Hammurabi se prevede că soţul care are îndoieli în privinţa fidelităţii soţiei sale este dator să-şi supună consoarta ordaliei Fluviului (nr. 132). Dacă adulterul femeii era dovedit, după alte surse (Lev. 20, 10; Dan. 13, 41), ea trebuia să fie omorîtă, după Deuteronom (22, 21), lapidată.

„Apa cea amară aducătoare de blestem", prin similitudinea rădăcinilor ebraice „a fi amar, a fi fatal", a creat anumite confuzii în traduceri; mai apar versiunile „apele amare, blestemate", „apă de învinuire şi maledicţiune", „ape fatale, blestemate". GN: „bitteres, fluchbringendes Wasser", TOB: „L'eau d'amertume qui porte la malédiction".

BDD-B791-09 © 1994 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:45:16 UTC)

Insistența asupra ritualului legat de aflarea vinovăției sau inocenței unei femei se explică prin importanța pe care o avea la iudei unirea prin căsătorie, în urma căreia doi inși diferiți deveneau un singur 'trup', pentru a sluji cît mai bine pe Iahve.

CAP 6

[1–8] Nazireu (ebr. nāzîr) înseamnă „separat" și totodată „binecuvîntat, sfințit"; cineva care face legămîntul, făgăduința de a se hărăzi Domnului.

Cel dintîi nazireu amintit este Samson, care își purta părul cu șapte împletituri, semn al puterii spiritului divin, care l-a ajutat să-i învingă pe filisteni.

Profetul Amos (2, 10–11) amintește de asemenea de nazireii aleși dintre tinerii israeliteni. Se poate vorbi deci în istoria poporului ales de un nazireat harismatic „etern" sau „temporar". Samson, Samuel (cf. 1 Regi 7, 2–14), victorios asupra filistenilor, sau Ioan Botezătorul, de ex., s-au hărăzit Domnului pentru întreaga lor viață.

[9–12] Părul este podoaba de mare preț a nazireului, „diadema Domnului deasupra capului său" (cf. Ieș. 29, 6). Abundența părului nu însemna o renunțare la lume, ci mai degrabă un simbol al puterii și al vitalității, cum se manifestă mitic la Samson.

[13–17] A treia parte a acestui capitol (vv. 13–20) este un ritual care începe printr-un verset cu formula „zôt tôrat", frecvent utilizată în partea a doua a Torei sacrificiilor și legea curățeniei, drept concluzie a prescripțiilor juridice.

[15] Indicațiile privind oblațiunile și libațiunile sînt mai vagi și, în consecință, probabil anterioare datelor din Nm. 15.

[18–21] Ritualul nazireatului este apropiat de acela al consacrării preoților. Sînt prevăzute trei jertfe împreună cu obișnuitele ofrande. Apropierea cea mai caracteristică este faptul că nazireul ia o parte din jertfă în mînă, cu care participă la „jertfa legănată", gestul de ridicare în fața altarului.

[22–27] Formula de binecuvîntare e redactată într-un limbaj arhaic și într-un stil concis; cu timpul, ea devine mai solemnă sugerînd o îndelungată transmisie orală. Anumite variante plasează verbele la viitor, ceea ce le dă o valoare profetică, despre care au scris și Părinții creștinismului.

CAP 7

[1–83] „Siclu" ca monedă grecească a fost desființată de Alexandru cel Mare; era considerată ca o unitate fundamentală în sistemul de măsurători al greutăților. Cîntărea 11,5 g și se putea împărți de asemenea în subunități de jumătate, sfert, treime sau pătrime. „Siclu sfînt", spre deosebire de cel „negustoresc", era mult mai valoros și putea fi și din aur.

Pentru „jertfa împăcării", apare în alte versiuni „jertfa de mulțămire", „jertfa de pace" sau „jertfa mîntuirii" (BB).

Toate căpeteniile semințiilor lui Israel aduc aceleași daruri, cu toată importanța lor numerică diferită. Prezentarea darurilor, descrisă la fel, cu aceleași cuvinte, corespunde stilului vechi oriental de istorisire. Referindu-se la acest pasaj din Biblie, într-un eseu publicat în „Oceanografie", Mircea Eliade arată că de la o vreme repetarea nu mai plictisește ci e simțită ca o deosebită frumusețe.

[88–89] Dan Constantinescu s-a ocupat de aspectul cabalistic în legătură cu cifrele acestui capitol. El menționază corespondența dintre numărul odoarelor de 3 × 12 și numărul vitelor aduse pentru arderea de tot, cea mai importantă dintre jertfe: tot de 3 × 12. 3 × 12 = 36, un număr sacru, reprezentînd în esență matricea structurală a universului. Dacă înmulțim pe 36 cu 2 (odoarele și jertfele de animale), obținem cifra 72, reprezentînd 'forțele' de manifestare ale lui Iahve în lume, împărțite în 9 cete îngerești, de asemenea un număr foarte important, cifra omului perfect, precum Moise, și totodată și a dăruirii, împăcării, iertării venite de sus (3 + 6 = 9). Dacă înmulțim pe 72 cu 2, ajungem la 144, la 'Ierusalimul ceresc'.

CAP 8

[1–4] Candelabrul avea un rol cultic, întreținerea lui fiind rezervată lui Aaron (cf. Ieș. 30, 8; Lev. 24, 3). El este deja un „obiect sacru", consacrat printr-o ungere și simbolizînd prezența continuă a lui Iahve în sfîntul locaș, căci el trebuia să ardă necontenit (cf. Lev. 24, 4). Cu timpul, simbolismul lui se amplifică, el devenind „ochii Domnului care cutreieră tot pămîntul" (cf. Zah. 4, 10), semnul prezenței lui în Israel.

[7] Riturile purificatoare ale leviților seamănă în prima lor fază cu cele ale curățirii leproșilor, ca mai apoi să amintească ritualul consacrării preoților.

[8–10] Punerea mîinilor pe leviți are însemnătatea transferului unei obligații purtate de întreaga comunitate.

[11] În unele versiuni apare sintagma „dar legănat", adică darurile 'legănate' înspre și dinspre altar, cu însemnătatea că ele sînt dăruite Domnului iar acesta le dăruiește îndărăt preoților.

[12] Punerea mîinilor pe capul viteilor, ca și arderea de tot a unuia dintre ei, este explicată ca reîntărirea Alianței, al cărei semn permanent rămîne inocența lor cu prilejul cultului 'vițelului de aur'.

[24–26] După reguli mai vechi, serviciul leviților începea cu vîrsta de 30 de ani (cf. 4, v. 3, v. 23, v. 30).

CAP 9

[2] BB: „întru ceasul lui" redă gr. „τὸ πάσκα καθ' ὥραν αὐτοῦ ".

[13] Pedeapsa cea mai aspră îl aștepta pe acela care uita să sărbătorească Paștele: „va peri sufletul acela din norodul lui" (BB), el va fi „nimicit" (R–G), „stîrpit" (BIBLIA 1968), „out off" (JP), „ausgetilgt" (HS), „coupé de sa race" (JV), ceea ce ar echivala, în general, cu un fel de 'excomunicare', de alungare din sînul poporului ales, adică, pieirea sufletului.

[14] Străinii participă la prăznuirea Paștelui (cf. Ieș. 12, 45/49), cu condiția să fie circumcișI (HS, JP).

[15] cf. Ieș. 40, 34–38.

[16] În terminologia medievală: „Nubes tenebrosa et illuminans noctem".

CAP 10

[2] Marșul cetelor lui Israel era determinat de mișcările „norului".

[2–9] În *Doina* lui Eminescu se folosește ca instrument de alarmă în fața dușmanului cornul în loc de trîmbiță, într-o gradație care amintește pe cea din *Vechiul Testament:* „Tu te-nalță din mormînt / Să te-aud din corn sunînd / Și Moldova adunînd, / De-i suna din corn o dată, / Ai s-aduni Moldova toată, / De-i suna de două ori, / Îți vin codri-n ajutor, / De-i suna a treia oară / Toți dușmanii or să piară / Din hotară în hotară,– / Îndrăgi-i-ar ciorile / Și spînzurătorile!" Motivarea actului războinic este aceeași în *Doina* lui Eminescu și în *Numerii:* „Scoală-te, Doamne, și să se risipească vrăjmașii tăi și să fugă de la fața ta cei ce te urăsc pe tine!" (*Nm.* 10, 35) Pronia este invocată de ambele texte în apărarea neamului asuprit: „Doar s-a-ndura Dumnezeu, / Ca să-ți mîntui neamul tău!" (*Doina*) „Întoarce-te, Doamne, la miile și zecile de mii ale lui Israel!" (*Nm.*, 10, 36).

[5] IER: „Prolixior atque concisus clangor".

[8] Numai preoții au dreptul să sune din trîmbițe și ei au fost aceia care au sunat cînd zidurile Ierihonului s-au năruit. În Apoc. Sf. Ioan, preoții sînt înlocuiți cu îngeri sunînd din șapte trîmbițe. Autorii creștini văd în cele două instrumente de argint Vechiul și Noul Testament.

[9] În general, cornul e folosit ca instrument de alarmă; funcția trîmbițelor aici e multiplă, ele servesc și ca „pomenire înaintea Dumnezeului vostru" (BB).

[35] Cf. Ps. 67,1: „Să se scoale Dumnezeu și să se risipească vrăjmașii lui...".

BDD-B791-09 © 1994 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:45:16 UTC)

CAP 11

[3] Tabeera pare să însemne „loc de păşune", dar e legat de o rădăcină asemănătoare cu semnificaţia „a arde".

[5] În Egipt, peştele (uscat) era cel mai ieftin aliment, mai ieftin decît pîinea.

[7] „Bdeliu" este răşina gălbuie, transparentă, aducînd cu cristalul, a unui arbore ce creşte în Arabia de sud.

[16–17] Această instituţie a „bătrînilor" este amintită şi la medianiţi şi la alte popoare vecine, ca de ex. la hitiţi, fenicieni, egipteni.

CAP 12

[1] Sefora, soţia lui Moise, după BB „muiere harapcă" (cf. Ieş. 2, 21; Avac. 3, 7), era o madianită; faptul că a fost numită etiopeancă, după versiunile din ebraică „kuşită", poate fi interpretat ca o batjocură la adresa ei.

[2] În Ieş. 15,20 se arată că Mariam avea darul profeţiei.

[3] VL: „lenis valde", IER.: „mitissimus".

[8] „Şi slava Domnului au văzut" (BB) arată preponderenţa lui Moise faţă de ceilalţi profeţi.

[11–12] Unii exegeţi presupun că în forma primitivă a textului, corectată ulterior de scribii sacerdotali, a fost şi Aaron pedepsit.

CAP 13

[4–15] Seminţia lui Levi nu este amintită, fiindcă leviţii n-au fost îngăduiţi să participe la cucerirea Canaanului şi nici la împărţirea lui.

[16] Osia/Iosua – de fapt amîndouă numele au aceeaşi semnificaţie, provenind din aceeaşi rădăcină ebraică: „Domnul dăruieşte mîntuire".

[32] Verbul „mistuire", „mănîncă" (BB), „devoră" poate duce la confuzie. După Lev. 26, 16–26, pericolul vine prin mulţimea animalelor sălbatice. Fericitul Augustin comentează starea de spirit a cercetaşilor prin: „et postulerunt pavorem terrae".

CAP 14

[4–5] Această cădere „preste faţă" (BB) e comentată de Calvin ca un model de smerenie care se petrece în faţa întregii comunităţi şi doar aşa aduce roade.

[9] IER.: „recessit ab eis omne praesidium"; Fer. Augustin: „abcessit enim tempus ab eis"; FRANKF., LXX: „ἀφέστηκε γὰρ ὁ καιρὸς ἀπ'αὐτῶν".

[21–23] Spaţiul arid, secătuit, inospitalier, într-un cuvînt pustiul, conceput ca metaforă a încercării credinţei, a obstacolului în calea atingerii idealului, a exercitat o adevărată fascinaţie literară. Modelul este biblic şi se iveşte într-o realitate istorică şi geografică dată: greutăţile întîmpinate de evrei, nevoiţi să străbată deşertul pentru a ajunge în Ţara Făgăduinţei. Pustiul îi înlătură pe cei nedemni de această răsplată dumnezeiască, pe cei incapabili de purificare prin jertfă, învinşi de propriile lor slăbiciuni, de neîncredere şi apostazie, de pretenţii nemăsurate şi orgolioase. Nemulţumiţii, temerarii, marii creatori, poeţii în special visează mereu, întocmai ca „emirul lui Macedonski din *Noapte de decemvrie*, la o „nălucă sublimă", „cetatea de vise" de care îi separă „pustiul", în accepţia metaforică arătată. Capodopera creaţiei lirice macedonskiene, construită pe această metaforă esenţială, a pustiului ca poartă spre tărîmul rîvnit, arată clar înrudirea, dacă n-am admite o influenţă directă, cum nu este deloc exclus, cu sursa biblică *Ieşirea* şi *Numerii*: „Şi el e emirul, şi toate le are... / E tînăr, e farmec, e trăsnet, e zeu, / Dar zilnic se simte furat de-o visare... / Spre Meka se duce cu gîndul mereu, / Şi-n faţa dorinţei ce este – dispare – / Iar el e emirul, şi toate le are. // Spre Meka-l răpeşte credinţa-voinţa, / Cetatea preaşfîntă îl cheamă în ea, / Îi cere simţirea, îi cere fiinţa, / Îi vrea frumuseţea – tot sufletu-i vrea – / Din tălpi pînă-n creştet îi cere fiinţa. // Dar Meka e-n zarea de flacări – departe – / De ea o pustie imensă-l desparte, / Şi prada pustiei cîţi oameni nu cad? / Pustia e-o mare aprinsă de soare, / Nici cîntec de paseri, nici pomi, nici izvoare – / Şi dulce e viaţa în rozul Bagdad" (*Opere* II, ed. Marino, 1966, p. 162–163). Descrierea „pustiei", corespondentă cu cea biblică în poezia lui Macedonski, prin suferinţele şi numărul victimelor pe care le face, este unică în literatura română, prin intensitatea efectelor şi mulţimea detaliilor fiziologice: „E-aprins chiar pămîntul hrănit cu dogoare, / Iar ochii se uită zadarnic, cît pot – / Tot roşu de sînge zăresc peste tot / Sub aeru-n flacări al lungilor zile. // Şi foamea se face mai mare – mai mare, / Şi, zilnic, tot cerul s-aprinde mai tare... / Bat tîmplele... – ochii sunt demoni cumpliţi... / Cutremur e setea, ş-a foamei simţire / E şarpe, ducîndu-şi a ei zvîrcolire / În pîntec, în sînge, în nervii-ndîrjiţi... / Bat tîmplele... – ochii sunt demoni cumpliţi" (p. 165). Reperele geografice, Bagdadul ca punct de plecare şi Meka, numele sacru, pe care se apasă, ca punct de sosire, ne îndepărtează de sursa biblică. Adrian Marino aminteşte, folosindu-se de *Jurnalul* lui Tudor Vianu, de o sursă persană: *Gulistan* de Saadi (*op. cit.*, p. 361). Folosindu-se de acest prilej, noul editor şi interpret al vieţii şi operei lui Macedonski amendează substanţial opinia strălucitului său predecesor, pe care o reduce la cîteva „analogii mai mult de ordin epic", centrul de greutate fiind dat de deosebiri, pe care le găseşte „esenţiale". „În timp ce povestea persană [*Hangiul şugubăţ* de Saadi] este de fapt o fabulă, pe tema mîndriei pedepsite, *Noapte de decemvrie* capătă la Macedonski cu totul alte proporţii. Ea simbolizează drama geniului, într-o evocare de mari incandescenţe, reprezentativă pentru întreaga concepţie a poetului şi, poate, şi mai mult, pentru drama propriei sale existenţe, fascinată de vis, himeră şi ideal, irealizabilă ca orice absolut, cum de altfel şi mărturiseşte la sfîrşitul vieţii." De fapt Macedonski a fost mereu obsedat de imaginea lui Moise, figură dominantă a *Vechiului Testament*, eroul excepţional, în contact permanent cu cerul, dar mereu contestat, tocmai de aceea, de cei apropiaţi lui. Moise încarnează, prin aceasta, destinul singular al geniului, despre care vorbise şi Eminescu, figurîndu-l altfel.

O călătorie către un ideal greu de atins, realizată cu elementele figurative care nu sînt numai ale „pustiului", oferă şi Dan Laurenţiu în poezia *La Nisa!*, din volumul *Călătoria de seară*, Editura pentru Literatură, 1969: „fără sfîrşit va fi drumul salvării / vai cerul rănit de luminile răului // la Nisa la Nisa eu sînt delirul / poduri de aur hohot de rîs şi lumini întuneric / voi părăsi acest oraş ingrat în amurg // sînt obosit am căzut lîngă voi / ochii mei aduc cerul cu îngeri vine şi noaptea / în inimile noastre zilele îşi acoperă faţa, amar e plînsul acesta". Un drum al dezastrelor împiedică intrarea în „cetatea visată" ca şi în poezia lui Macedonski: „departe la Nisa plînsul pustiul". În viziunea sceptică, deosebită de cea biblică, a unor poeţi moderni, drumul rămîne o inexorabilă, permanentă şi fascinantă aspiraţie a sufletului omenesc, angajat mereu într-o confruntare inegală cu „pustiul" biblic, spre o intangibilă Ţară a Făgăduinţei.

[26–38] Reprezintă un paralelism, dar ele sînt luate în spiritul unei relatări sacerdontale pentru care Israel este o comunitate recenzată, cu obligaţii stricte. Verdictul divin adaugă amănunte noi ca, de pildă, poziţia lui Caleb şi Iosua, ispăşirea păcatelor părinţilor prin copiii lor care vor rătăci 40 de ani în pustie: VL: „erunt vagi in deserto annis quadraginta".

BB: „Iară fiii voştri vor fi păscînd în pustiu", după LXX, denotă că Iahve a avut totuşi grijă de ei şi le-a dat posibilitatea să fie „şi păstori", nu numai nişte „rătăcitori", lipsiţi totalmente de siguranţa zilei de mîine. Cf., totuşi, mai sus, p. 12, 6.7.2.

BDD-B791-09 © 1994 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:45:16 UTC)

[45] Horma, o localitate la granița de sud-est a Canaanului, se numea înainte Sefat și a primit de la israeliți acest nume însemnînd „surghiun".

CAP 15

[17–21] Conform tradiției, israeliții trebuiau să ofere „pîrga" din tot ce li se dăruise, din toate animalele și fructele, chiar din prada de război, ceea ce era mai de preț. I se jertfea primul snop la începutul recoltei.

[28] Greșeala făcută cu îndărătnicie, voluntar, e tradusă în mai multe versiuni; „in manu superbie", ca și în greacă, respectiv BB.: „mînă de trufie"; este o sintagmă orientală veche: „cu mîna ridicată".

[32–36] Sabatul este un semn al Alianței, sanctificat de Creator și deosebit de cinstit de către fiii lui Israel.

[37–41] Ciucurii de pe vestminte. Acestui vechi obicei, redactorul sacerdotal îi adaugă o semnificație și o valoare nouă: ei sînt semne ale mîntuirii, asigură sfințenia și reamintesc eliberarea din Egipt și Legămîntul.

CAP 16

[1–36] Capitolul acesta, după FRANKF. și BB., are 50 de versete. În alte versiuni, ca și în R–G, se termină cu v. 36. Traducerile românești, în general, urmează BB.

[3] Exemplul acesta clasic, cu sclavi eliberați care se gîndesc cu nostalgie la timpul robiei lor, se repetă în istorie pînă în zilele noastre.

[22] Formula din LXX s-a păstrat în mai multe rugăciuni din ritualul ortodox.

[30] VL: „autem novam rem fecerit dominus", IER.: „in visione ostendet dominus".

„Împărăția morții", GN: „Totenwelt", TOB: „séjour de la mort".

CAP 17

[1] Cuvîntul ebr. „mattch" semnifică în același timp,'toiag','bîtă' și 'vlăstar'.

[8] Cu excepția GG, versiunile românești, ca de ex. BB (după FRANKF.), adaugă aici și pe Aaron. De altfel, ca și Nm. 16, 19–22, preponderența sacerdoțiului aaronit este subliniată cu limpezime.

„Rodise migdale" ca și VL: „in amygdalas deformati sunt", FRANKF. folosește „καφύα", de aceea BB traduce „nucă", ceea ce nu mai apare în niciuna din versiunile românești.

CAP 18

[7] De cînd este pomenit în istorie, preotul a trăit din ce îi aducea altarul și, deși aceste venituri, în decursul timpurilor, au suferit fluctuații, ele au fost suficiente pentru a îndestula și familia sacerdotului. Deseori ele au fost un motiv de invidie și revoltă a mulțimii ce trebuia să muncească din greu pentru necesitățile domestice. Iahve reamintește poporului său că demnitatea de preot nu este deloc ușoară, că e legată de responsabilități solemne și aceasta îi privește și pe leviți.

Spațiul îndărătul vălului (draperiei, perdelei) reprezenta sfînta sfintelor unde numai marele preot putea să pătrundă.

Versetul a dat prilej la diferite interpretări cu întrebarea dacă Domnul acordă sacerdoțiul „ca un dar" sau „în dar"; IER. omite chiar cuvîntul „dar".

[12] Dt. 18,4 mai reclamă pentru preoți și prima tunsură a oilor.

[19] Cf. Lv. 2, 13. Ofranda sării subliniază faptul că Alianța este veșnică, pentru că, spre deosebire de aluat, sarea conservă și purifică (cf. 4 Regi 2, 21).

[26] Zeciuiala plătită leviților nu le rămînea în întregime, pentru că o parte din această dijmă, „zeciuiala zeciuielii", trebuia transmisă preoților, adevărații reprezentanți ai Sanctuarului.

CAP 19

[2] Orice animal folosit pentru un ritual religios în antichitate trebuia să nu fi fost întrebuințat la vreo muncă. VL: „nec portaverit jugum", BB: „nu s-a pus preste ea jug".

Junca trebuia să fie de culoare roșie, deoarece roșul este culoarea sîngelui și, în consecință, a vieții.

[6] Isopului i se atribuia putere purificatoare (cf. Ps. 50, 9). În acest fel se încheia, în mod obișnuit, și ritualul curățirii în caz de lepră (cf. Lv. 14, 4–6).

[13] Stîrpit – „peribit ex Israel" (VL).

CAP 20

[1–11] Primul fragment al capitolului repetă Ieș. 17, 1–17, la care se adaugă pasajul pedepsirii lui Moise și Aaron.

[1] Tradiția sacerdotală nu permite fixarea datei decesului lui Mariam; alte surse propun anul 40 al exodului. Mormîntul ei a fost localizat la Tell Qataf.

[8] Toiagul miraculos a lui Aaron era depus înaintea chivotului legii. Cît privește pe cel al lui Moise, nu se menționează unde se afla.

[14] Israel și Edom erau popoare înrudite, deoarece patriarhii lor erau fiii lui Isaac, Iacov și Esau. Între cele două popoare au existat întotdeauna relații încordate; îndeosebi Edomul nutrea o ură implacabilă față de Israel, fapt care i-a atras blestemele lui Isaia (21, 11), Ieremia (49, 7) și ale altor profeți.

[17] „calea împărătească" – „große Straße" (GN), „la route royale" (TOB), era un drum larg, cu un fundament solid de piatră, bine consolidat și deci rezistent la intemperii, făcut mai ales pentru deplasarea trupelor.

[24] „o să se întoarcă la strămoșii lui" – această formulă în versiunea „să fie adăugat poporului său" (VL: „ad populos suos") exprimă credința supraviețuirii după moarte, cînd decedatul se reîntîlnește, pe celălalt tărîm, cu rudele și apropiații săi.

CAP 21

[6]Acești șerpi sînt calificați în chip deosebit în diferitele traduceri: „arzători", „înaripați", „ucigători", „cruzi". „Saraph" este numele comun pentru șarpe, dar după Dt. 8, 15 „șerpii saraph" trebuie să fi fost o specie deosebită de șerpi, o spaimă a pustiei, cu mușcătură grabnic ucigătoare. Șarpele care, în templele egiptene, împodobea fruntea zeiței Isis, era considerat ca un simbol al vieții.

[14] „Cartea războaielor Domnului" este menționată numai aici în Biblie. Era probabil o colecție de cîntece populare.

[17–18] Acest fragment dintr-o poezie populară e tipic pentru regiunea de acolo. Asemenea stihuri se mai cîntă și astăzi în jurul fîntînilor abundente, adevărată binecuvîntare în pustie.

[22] BB: „cu cuvinte de pace".

CAP 22

[1] Cap. 22 inaugurează partea finală a cărții și de aici încolo vom afla un conglomerat de legi, regulamente și istorisiri formulate în timpul șederii israeliților în Moab.

Dintre acestea din urmă se remarcă, fără îndoială, istoria lui Valaam, cu asina sa „grăitoare".

[2] Referințe despre Balac, mai cu seamă în privința delegației trimise la Valaam, se găsesc și în Dt. 23, 5, Iosua 24, 9 și Jud. 11, 25.

BDD-B791-09 © 1994 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:45:16 UTC)

[5–7] După tradiția iudaică, Valaam acceptă în cele din urmă invitația lui Balac, dar pare-se din vanitate și cupiditate, fără să înțeleagă mai profund interdicția divină. Faptul de a aduce daruri devinilor era un obicei răspîndit în vremea aceea. Și israeliții îl practicau (cf. 1 Regi 9, 7), dar, dacă era vorba de un mag „străin", foloseau un cuvînt dispreţuitor.

[22] V. surprinde contrazicînd v. 20, cînd Domnul a poruncit lui Valaam să meargă cu trimișii lui Balac. Eventual ar trebui completat în sensul Dt. 23, 5; Iosua 24, 10.

[28] Faptul că animalele pot vorbi era un lucru acceptat de israeliți și ei credeau că, înainte de cădere, oamenii și animalele vorbeau aceeași limbă. Cf. 2 Petru 2, 16: „Dobitocul fără grai, pe care era călare, grăind cu glas omenesc, a oprit nebunia".

[32] BB: „pentru că nu iaste calea ta direaptă înaintea mea"; IER.: „quia perversa est via tua, mihique contraria".

[38] Heinrich Schneider afirmă că Valaam insinuează aici o hotărîre șovăielnică de a rosti numai cuvîntul Domnului (HS 406), ceea ce s-ar putea înțelege și din BB: „acum putearnic voi fi a grăi ceva?".

CAP 23

[1] Jertfele obișnuite la devinii orientali înainte de pronunțarea unui 'mâsal' și care, uneori, erau întovărășite de un ritual foarte complicat și repetat de 8 ori, de data asta se aduce pe 7 altare, ceea ce, după importanța acestei cifre, presupune că aici e vorba de un ritual neobișnuit, de la care se așteaptă intensificarea forțelor magice ale devinului.

[7] „Dintre rîuri" = Mesopotamia.

[8] VL: „Quomodo maledicam, cui non maledixit Deus? Qua ratione detester, quem Dominum non detestatur?".

[13–14] VL: „Unde partem Israhelis videas, et totum videre non possis". Versiunile românești traduc în general în același sens.

[21–22] Unicornul apare numai în unele mss. grecești, ca de ex. FRANKF., în care e singurul element de comparație, cf. BB: „Slava celui-cu-un-cornu al lui".

CAP 24

[4] VL: „Qui cadit, et sic aberiuntur oculi ejus"; BB, după FRANKF.: „care vederea lui Dumnezeu au văzut în somn".

[6] Sabur = aloe.

[15–17] Proorocia lui Valaam e înfățișată la Voroneț pe peretele de miazăzi, la dreapta lui Iesei care doarme.

[17] În vechiul Orient, „steaua" este semnul unui zeu și, în consecință, al unui rege divinizat. Fiii lui Set erau, de fapt, niște triburi beduine, după care profetul trece în revistă adversarii lui Israel de la marginile Canaanului. Într-un document găsit la Ierihon, în 1947, atît Moabul cît și Edomul sînt numiți „fii ai întunericului", care, evident, trebuiau stîrpiți.

[21] Numele fiului lui Adam, Cain, face parte dintr-un joc de cuvinte în ebr.: „ken" (cuib) și „Cain".

[23] După un alt ms.: „pentru cei ce vin de la miază-noapte".

[24] În alte versiuni, în loc de „corăbii", se folosește „cete".

CAP 25

[2–3] E de remarcat paralelismul ce se poate stabili între evenimentele de la Sinai, cînd, după ce Moise a dat legea, israeliții au ridicat viţelul de aur, și momentul profețiilor pozitive ale lui Valaam, după care a urmat subjugarea față de cultul lui Baal, cel adorat pe muntele Peor.

[4] VL: „Et suspende eos contra solem".

[6] Cozbi, descendentă dintr-o familie de nobili, urma să devină hetairă 'sacră' tocmai în cortul Mărturiei, pîngărindu-l astfel (cf. 3 Regi 14, 25; 15, 12).

[7–8] Fapta lui Finees a suscitat un complex de situații și întîmplări miraculoase, printre care aceea că trupurile victimelor, străpunse de lance, au fost purtate împreună pe umărul războinicului de-a lungul întregului cîmp. Scena aceasta, pictată într-o catacombă la Roma, a fost regăsită recent.

Locul unde cei doi au fost uciși înseamnă, în original, „nișă boltită", probabil destinată prostituției sacre. BB.: „cuptoriu", GG: „în cămara cea pentru femei", BJ, TOB: „alcôve", GN: „innerster Raum des Zeltes", HS: „Frauenraum seines Zeltes"; VL propune înțelesul de 'lupanar', versiunile engleze acela de 'cort'.

[17–18] Detalii mai precise în cap. 31.

CAP 26

[1–4] Între prima numărătoare relatată la începutul cărții, făcută în pustiul Sinai, și cea de-a doua, din cîmpia Moabului, s-au scurs patruzeci de ani.

[5–51] Din al doilea recensămînt, reiese că majoritatea semințiilor au crescut la număr în decursul peregrinărilor spre Canaan; cinci înregistrează o scădere: Ruben, Gad, Efraim, Neftali și Simeon. Totuși, diferența totală dintre 603.550 și 601.730 poate fi considerată insignifiantă.

În versiunea grecească, se dau cifre diferirte, ca de ex. Gad: 44.500 în loc de 40.500.

Cu titlu de curiozitate prezentăm observațiile lui Dan Constantinescu, preocupat de calculul cabalistic. Evident că cifrele au fost rotunjite de scribii sacerdotali. Ca regulă generală, D. C. efectuează acest calcul prin înmulțirea cifrelor unei sume, apoi se adună rezultatul pînă ce se ajunge la o singură cifră. De ex.: 726 = 7 × 2 × 6 = 84 = 8 + 4 = 12 = 1 + 2 = 3.

Astfel avem:

Ruben = 43.730 = 4 × 3 × 7 × 3 = 252 = 2 + 5 + 2 =9;

Simeon = 22.200 = 2 × 2 × 2 = 8;

Gad = 40.500 = 4 × 5 = 20 = 2 + 0 = 2;

Iuda = 76.500 = 7 × 6 × 5 = 210 = 2 + 1 = 3;

Isahar = 64.300 = 6 × 4 × 3 = 72 = 7 + 2 = 9;

Zabulon = 60.500 = 6 × 5 = 30 = 3 + 0 = 3;

Manase = 52.700 = 5 × 2× 7 = 70 = 7 + 0 = 7;

Efraim = 32.500 = 3 × 2 × 5 = 30 = 3 + 0 = 3;

Veniamin = 45.600 = 4 × 5 × 6 = 120 = 1 + 2 = 3;

Dan = 64.400 = 6 × 4 × 4 = 96 = 9 + 6 = 15 = 1 + 5 = 6;

Așer = 53.400 = 5× 3 × 4 = 60 = 6 + 0 = 6;

Neftali = 45.400 = 4 × 5 × 4 = 80 = 8 + 0 = 8;

Suma totală = 601.730 = 6 × 7 × 3 = 126 = 1 + 2 + 6 = 9;

9 ca rezultantă cabalistică finală (care apare și la Ruben și la Isahar, cît și 3, submultiplul său de 4 ori; aici se mai adaugă și corelativul 6, de unde derivă hexametrul 'Stelei lui David', de 2 ori) este o cifră pozitivă prin excelență, simbol al purității, al vieții eterne, cifra exprimînd iubirea și milostenia Domnului, unde creațiunea și creatorul se unesc într-o unitate indestructibilă; este cifra omului desăvîrșit, deopotrivă cifra caracteristică a lui Mesia, Domnul celor 3 lumi (3 × 3).

Faptul că semința lui Simeon, din care făcea parte Zimri, este marcată de cifra 8, o cifră foarte 'primejdioasă' cabalistic, legată de putere în sens negativ, magie, luxurie, forțe oculte, care duce lesne la prăbușire pe cei ce se manifestă sub semnul ei, cum s-a întîmplat cu adepții lui Baal-Peor, ar fi o indicație că simeoniții au fost mai seduși de cultul acestui zeu nefast decît alte seminții.

CAP 27

[1–11] Codul succesoral iudaic nu includea nici un drept de moștenire pentru fete, proprietatea tatălui mort fiind împărțită între fiii săi, cel mai vîrstnic primind de două ori mai mult (cf. Dt. 21, 15–17).

BDD-B791-09 © 1994 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:45:16 UTC)

[3] Păcatul lui Salfaad era considerat minor, pentru că el, împreună cu ceilalți, nu s-a răzvrătit pe față, precum Core, ci numai a 'murmurat'.

[16] „Doamne, Dumnezeul duhurilor...", cf. 16, 22.

[19–23] Din acest ritual al investiturii înțelegem că numai Moise, ca „prieten al Domnului" (cf. Ieș, 33, 11), avea harul să vorbească de-a dreptul cu Dumnezeu, urmașii lui însă, de regulă, numai prin 'semne cerești' sau prin sorți: consultarea oracolelor divine, Urim și Tummim, niște obiecte sacrale, probabil bețișoare sau zaruri.

CAP 28

[1] Cap. acesta, cît și cel următor, reglementează cultul public. Calendarele sărbătorilor liturgice au fost alcătuite în decursul timpurilor în versiuni diferite; rămîn menționate cele trei sărbători ale pribegiei: sărbătoarea azimelor, a săptămînilor și a recoltelor la revenirea anului.

[17] „Sărbătoarea Azimelor" nu trebuie confundată prin ceremonial cu sărbătoarea Paștelor, care începe în 14 ale lunii, seara, și continuă pînă în 15 ale lunii, tot seara. Redactorul Nm. reia tradiția textelor vechi și, prin retușurile sale (suprimarea „azimelor"), pare a unifica cele două sărbători conform practicii timpului său. Dar, dacă cele două sărbători s-au păstrat cu nume distincte, înseamnă că ceremonialul lor specific nu se oficia în aceeași zi (cf. HS, p. 421; JV, p. 334, 335).

[26] Din vremurile vechi, nomazii au adus ca dar Domnului primii născuți din turme și curînd obiceiul acesta s-a legat de ofranda mielului pascal. Stabiliți în Canaan, iudeii au început să vină la Templu cu pîrga roadelor lor, fără să se precizeze ziua cînd se făcea aceasta (cf. Ieș. 23, 19; Dt. 26, 1–11). Sărbătoarea recoltei și a culesului viilor, de care erau legate darurile aduse la sanctuar, se celebra cu bucurie exultantă și cu abundență de consum de alimente și vin. Numele „Sărbătoarea Săptămînilor", care se găsește în cele mai vechi coduri, pare să provină din asemănarea termenilor ebr. pentru 'belșug' și 'săptămînă'. Cf. ST. L. LV., p. 33, **IV.2.1.103.**

CAP 29

[1–6] Sensul exact ar fi „sărbătoarea Aclamației", cînd se dă importanță primordială sunetului, unul din elementele ritului, descrise în Lv. 23, 23–25, pe lîngă odihnă și jertfă. La origine, pare să fie o veche sărbătoare militară, care a devenit o aclamație liturgică, „aclamația regală", adresată lui Iahve, suveran al lui Israel.

[12–39] „Sărbătoarea recoltelor", la început, devine destul de curînd „Sărbătoarea corturilor" sau a „colibelor", prin faptul că iudeii locuiau în colibe șapte zile de-a rîndul, ca să-și amintească de bunăvoința lui Iahve care i-a scos la libertate, în Canaan, și de călătoria lor cînd au fost nevoiți să se adăpostească în condiții precare în pustietate.

În privința reducerii numărului animalelor sacrificate, există tot felul de interpretări. Unii exegeți văd o legătură între numărul zilelor sărbătorii și cifra sacră 7.

CAP 30

[1–17] În societatea iudaică a VT, situația femeii se caracterizează prin tutela, exercitată totuși în anumite limite bine stabilite, a bărbatului, tată sau soț. Doar văduvele sau femeile repudiate se bucurau de o anumită capacitate juridică.

CAP 31

[1] Relațiile între iudei și madianiți n-au fost totdeauna rele. Astfel, Moise, refugiat în Egipt, s-a stabilit în Madian, unde s-a căsătorit cu fiica unui preot. Războiul acesta n-a fost propriu-zis un act strategic prealabil pentru cucerirea Canaanului, ci un 'război sfînt', determinat de blasfemia adusă Domnului prin cele întîmplate în legătură cu Baal-Peor.

[14] Spre deosebire de majoritatea textelor care optează pentru 's-a mîniat', BB preferă „să scîrbi".

[16] IER.: „Ad suggestionem Balaam".

[25–30] Regula de a împărți prada între războinici și cei rămași acasă apare deseori în VT, de ex. la hotărîrea lui Iosua (Ios. 22, 8) sau a lui David (1 Regi 30, 24).

[30–47] Cifrele indicate aici par exagerate și nu este exclusă, ca și în cazul relatării rezultatelor celor două recensăminte, intervenția scribilor sacerdotali pentru a transmite mesaje cifrate inițiaților. Continuînd supozițiile sale cabalistice, Dan Constantinescu arată că, „adunînd cifra asinilor din v. 34 cu cea dată în v. 39, se ajunge de 12 ori la cifra sacră prin excelență, 9, numărul 'slujbei către Iahve', a iertării, a bunătății Domnului, a reconcilierii și mîntuirii prin El".

El mai remarcă: „darul către Domnul, cifra 72 (v. 38), reprezintă în Cabală numărul îngerilor, eșalonați în 9 cete ierarhice, prin care Supremul își exercită puterea în lume".

[52] Dania militarilor ar fi fost de aproximativ 167 kg.

CAP 32

[1] Iazar se afla în ținutul amoreilor, iar Galaad cuprindea regiunea muntoasă din Transiordania, renumită din vechime prin pădurile sale unde creșteau multe soiuri de plante medicinale și unde erau locuri de pășunat foate căutate.

[26–29] Ion Caraion cuprinde această denumire muzicală în titlul volumului de melancolii erotice – dar nu numai – *Frunzele în Galaad,* Editura Dacia, Cluj, 1973: „Privea cu străveziu-i obraz / fîntîna, îndepărtat – / frunzele-n Galaad / cum cad... cum cad... / glaciale, cum cad... (*Pereche,* ciclul *Tîrziu în Țara vînturilor).* Galaad este țara imaginară a celor rătăciți în pustiul simțurilor. Poetul vorbește adesea de „pustiul" care se face „mai pustiu" (*Navigații*) și chiar de „pustiurile universului", în poezia *Mitologie,* în acest Galaad care devine un simbol oniric al neantului și al dezagregării.

[38] La Nebo a fost înmormîntat Moise.

CAP 33

[1–49] Itinerarul israelit arată ca un rezumat din Ieș. și Dt., dar multe nume sînt noi și provin, desigur, din alte documente. Numărul total al popasurilor este 40, cît și al anilor de rătăcire. Ori cifra 4, la care se reduce cabalistic 40, este simbolul numeric al pămîntului, al limitării temporal-spațiale, al vieții terestre, cifra de unde alunecarea spre păcat este mai lesnicioasă.

[3] „Sub privegherea Domnului" redă versiunea des folosită, „cu mîna ridicată", ceea ce înseamnă „sub apărarea mîinii Domnului".

[8–9] BB traduce „Mara" prin „amărăciuni", după LXX.

CAP 34

[1–29] Teritoriul este mai extins decît suprafața pe care iudeii, chiar pe vremea lui David sau Solomon, o puteau poseda.

[4] „Acravim" – BB: „suirea Acravim", BJ: „la montée des scorpions", GN: „Skorpionensteige", VL: „per ascensum scorpionis".

[5] „Valea Egiptului" este de fapt un fluviu.

BDD-B791-09 © 1994 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:45:16 UTC)

CAP 35

[3–5] Textele maz. concep cetatea în mijlocul unui pătrat cu latura de 2000 de coți, pe cînd LXX are în vedere un cerc cu raza de 2000 coți. Nu se poate vorbi, propriu-zis, de 'posesiuni' exclusive ale leviților, cetățile primite de ei fiind locuite și de către alții. Iar în ce privește locurile de pășunat, legiuitorul se ferește să vorbească de proprietate sau parte de moștenire.

[11–14] Unii exegeți, de pildă Cazelles, sugerează că evreii n-au făcut altceva decît să mențină dreptul de azil preexistent în sanctuarele canaanene. Acest drept este extins pe suprafața unui întreg oraș.

[16–21] Obiceiul acesta, în uz și la alte popoare, constituie regimul de 'răzbunare individuală', care a dăinuit pînă la arabii moderni. Vechiul drept iudaic, păstrat în „Cartea Legămîntului", păstrează principiul omorîrii oricărui ucigaș, dar distinge asasinatul caracterizat prin urmărire (sâdâh), viclenie (armah) și răutate (zîd) de ucidere accidentală, nepremeditată. Numai în acest al doilea caz se putea afla un „loc de refugiu" (mâqôm) pentru salvarea lui.

[25] Titlul de 'mare preot' este aici, în legea azilului, folosit prima oară în Pentateuh.

CAP 36

[1] În unele versiuni, în rîndul conducătorilor la care se face apel, apare și Eleazar preotul.

[3–4] Sfințirea anului 50, „Legea Jubileului", consemnată în Lv. 25, 8–34, prevedea restaurarea dreptului de proprietate originar, căci proprietatea funciară era considerată inalienabilă.

[7] IER și VT formulează la fel sfîrșitul v.: „Omnes enim viri ducent uxores de tribu et cognatione sua".

[8–9] Cererea neamului lui Manase a fost generalizată ca lege pentru toate seminţiile. După Tob. 6, 11–13, nerespectarea acestei legi era pedepsită cu moartea.

[13] Narațiunea evenimentelor istorice care urmează e continuată în Cartea a cincea; peregrinarea fiilor lui Israel din Egipt în Pămîntul Făgăduinței se încheie majestuos cu relatarea binecuvîntării lui Moise și a morții sale (Dt. 32, 48; 34, 9).

BDD-B791-09 © 1994 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 19:45:16 UTC)